

Grey Scale #13

DANES
-PICTA
.COM

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

W. W. G. G.
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Nr Wojsk. opl. 9/10/1.

P. 41.858
**WSKAZÓWKI
DLA OGÓŁU LUDNOŚCI**

o obronie przeciwlotniczej
i przeciwgazowej

Wydanie drugie, uzupełnione

Nakładem Zarządu Głównego L. O. P. P.
Warszawa — 1938

St. H. Lange
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych

Nr Wojsk. opl. 9/10/1.

P. 41.858

WSKAZÓWKI DLA OGÓŁU LUDNOŚCI

**o obronie przeciwlotniczej
i przeciwgazowej**

Wydanie drugie, uzupełnione

Nakładem Zarządu Głównego L. O. P. P.
Warszawa — 1939

Wylaczone
ze zbiorów
BUW

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych

Nr Wojsk. opl. 9/10/1.

P. 41.858

WSKAZÓWKI DLA OGÓŁU LUDNOŚCI

o obronie przeciwlotniczej
i przeciwigazowej

Wydanie drugie, uzupełnione

Nakładem Zarządu Głównego L. O. P. P.

W a r s z a w a 1 9 3 9

MINISTERSTWO
SPRAW WEWNĘTRZNYCH

Nr Wojsk. opl. 9/10/1

Zatwierdzam do użytku „Wskazówki dla
ogółu ludności o obronie przeciwlotniczej
i przeciwgazowej”

(—) Sławoj Składkowski
Minister

Warszawa, dnia 29 września 1938 r.

D.558/219
16.XI.49

10050/1

WSKAZOWKI
dla ogółu ludności o obronie
przeciwlotniczej i przeciwgazowej

W s t ę p

Lotnictwo wojskowe, poruszające się z olbrzymią szybkością zdolne ponadto do dłuższych lotów z ładunkiem znacznej ilości bomb — może sięgnąć do każdego zakątka kraju i zbombardować go.

Na napady lotnicze będą narażone w pierwszym rzędzie takie miasta, na których terenie znajdują się węzły kolejowe, zakłady przemysłowe, urzędy państwowe itp. Nie jest jednak wykluczone, że nieprzyja-

ciel pokusi się o zniszczenie również miast, nie posiadających ważniejszych obiektów, pracujących na rzecz obrony Państwa, a to celem bombardowania ludności i wywołania wśród niej strat i paniki.

Aby udaremnić te wrogie zamiary, należy zawczasu wiedzieć, czym mogą grozić napady lotnicze i w jaki sposób należy się zabezpieczyć oraz jak zachowywać się w czasie tych napadów. Wiadomości te muszą posiadać wszyscy obywatele, aby w krytycznych chwilach móc radzić samym sobie i w ten sposób ułatwić władzom przeprowadzenie całości akcji obronnej.

Rozdział I.

SPOSOBY I ŚRODKI NAPADÓW LOTNICZYCH

§ 1. Napady lotnicze.

Napady lotnicze są możliwe zarówno dzień, jak i w nocy.

Dla ludności cywilnej napady nocne kryją w sobie szczególnie groźne niebezpieczeństwo, a to ze względu na trudność prowadzenia akcji ratowniczej w ciemnościach, oraz z uwagi na łatwiej udzielającą się w tych warunkach uczucie lęku i grozy.

§ 2. Środki napadu.

Jako środki napadu mogą być używane przez lotnictwo różnego rodzaju bomby

Bomby burzące, dużego kalibru i wagi wybuchają z towarzyszeniem silnego odgłosu i działają, bądź to bezpośrednio siłą przebicia, bądź to pośrednio, przez podmuch. Siła działania bomb burzących może spowodować (zależnie od wagi bomby i od odległości wybuchu):

- a) przy wybuchu w pobliżu budynków — wybicie szyb, wyrwanie drzwi i okien razem z futrynami lub nawet zawalenie się bocznych ścian budynków,
- b) w wypadku trafienia bezpośrednio w budynek, — nawet całkowite jego zniszczenie.

Do wywoływania pożarów służą **bomby zapalające**. Posiadają one niewielką siłę przebicia, jednak wytwarzają bardzo wysoką temperaturę, wskutek czego mogą spowodować zapalenie się materiałów nawet trudno zapalnych.

Bomby te posiadają bardzo małą wagę, a więc lotnik może zabrać bardzo dużą ich ilość i tym samym spowodować masowe pożary w miejscowości bombardowanej.

Pozary mogą powstawać w pewnych okolicznościach także przy wybuchach bomb burzących.

Do zatruwania (skażania) terenu służą **bomby gazowe**, wypełnione albo cieczą łatwo parującą (gazy lotne), albo cieczą parującą powoli (gazy trwałe).

Bomby wypełnione gazem lotnym wytwarzają przy wybuchu obłok gazu. Przebywanie w obłoku gazowym bez maski przeciwgazowej może spowodować ciężkie zatrucia, do wypadków śmierci włącznie. Obłok gazu lotnego, unoszony przez wiatr, rozprasza się dosyć szybko, wskutek czego gaz w nim zawarty grozi niebezpieczeństwem tylko przez stosunkowo krótki okres czasu.

Bo nby wypełnione gazem trwałym, np. iperytem — przy wybuchu zraszają teren cieczą, tworząc t. zw. plamy chemiczne. Ciecz gazów trwałych (parzących) może się utrzymywać na plamie od kilku do kilkunastu godzin do kilku tygodni. Przez cały ten czas ciecz parując, skaża powietrze z kie-

runkiem wiatru. Wkroczenie w obręb płamy chemicznej, albo dotknięcie się przedmiotu skażonego gazem trwałym (parzącym), grozi poważnymi następstwami, ponieważ gazy parzące wywołują oparzenia skóry, występujące dopiero po kilku godzinach pod postacią czerwonych plam, przetwarzających się w pęcherze, jak po oparzeniu, a następnie rany, trudne do wyleczenia.

Wybuchom bomb gazowych towarzyszy tylko słaby odgłos wybuchu.

Poza tymi bombami mogą być używane również **bomby odłamkowe**. Bomby te wybuchają z towarzyszeniem silnego i ostrego, lecz krótkiego odgłosu, rozpryskują dużą ilość odłamków o dość znacznej sile przebijającej i są przeznaczone do rażenia nie osłoniętych żywych celów (ludzi, zwierząt).

Wszystkie wyżej wymienione środki napędu lotniczego mogą być stosowane oddzielnie, bądź też równocześnie.

Rozdział II.

OBRONA PRZECIWLOTNICZA I PRZECIWGAZOWA

§ 3. Obowiązek przygotowania obrony przeciwlotniczej i przeciwgazowej.

Do przygotowania obrony przeciwlotniczej i przeciwgazowej są obowiązane nie tylko władze rządowe, samorządowe i instytucje społeczne, powołane w tym celu, lecz również całe społeczeństwo.

Obowiązkiem każdego obywatela jest zabezpieczenie siebie i swoich najbliższych oraz ochrona swego mienia przed skutkami napadów lotniczych. Władze ułatwiają obywatelom spełnienie ciążących na nich obowiązków, wydając niezbędne zarządzenia.

§ 4. Organizacja obrony przeciwlotniczej i przeciwgazowej.

Dla przeprowadzenia obrony przeciwlotniczej i przeciwgazowej miast i ludności są powołane przez właściwe władze organa obrony przeciwlotniczej i przeciwgazowej.

Organa te będą miały za zadanie niesienie pomocy w pierwszym rzędzie obiektom, mającym zasadnicze znaczenie ogólnopaństwowe lub miejskie, oraz poszczególnym domom mieszkalnym (obywatelom) w wypadku, gdy własne organa samoobrony nie będą mogły usunąć niebezpieczeństwa lub przyjść z pomocą ludności we własnym zakresie.

Prócz tego, każdy obywatel powinien wiedzieć, co, gdzie i kiedy ma wykonać oraz jak się zachowywać na terenie domu w okresie pogotowia opl. oraz z chwilą zaalarmowania domu, w czasie napadu i po odwołaniu alarmu lotniczego.

§ 5. Zasady samoobrony.

Zorganizowanie samoobrony ludności polega:

- 1) na ogólnym uświadomieniu ludności;
- 2) na przeprowadzeniu niezbędnych prac i przygotowań w poszczególnych mieszkaniach;
- 3) na przygotowaniu samoobrony domu (bloku), jako takiego.

Kierownictwo tymi przygotowaniem na terenie domu (bloku) sprawuje komendant opl. domu (bloku).

§ 6. Środki obrony przeciwlotniczej i przeciwgazowej.

Środkami obrony przeciwlotniczej i przeciwgazowej są, między innymi:

- a) alarmowanie,
- b) gaszenie światła,
- c) ratownictwo przeciwpożarowe, przeciwgazowe, sanitarne itp.,
- d) obrona indywidualna i zbiorowa.

Alarmowanie ma na celu uprzedzenie ludności o grożącym jej niebezpieczeństwie **napadu lotnictwa nieprzyjacielskiego.**

Sygnalem alarmu lotniczego będzie ciągły, nie przerywany ton środków dźwiękowych, rozmieszczonych na terenie miasta (osiedla). Sygnał ten zostanie następnie przejęty i rozpowszechniony środkami alarmowymi poszczególnych domów (obiektów).

Sygnalem odwołania alarmu lotniczego, oznajmującym oddalenie się lotnictwa nieprzyjacielskiego, będzie **przerywany ton** wspomnianych wyżej środków dźwiękowych. Sygnał ten nie będzie jednak uprawniał do samodzielnego natychmiastowego opuszczenia miejsc schronienia (patrz § 26).

Poza alarmem lotniczym, na terenie domów mieszkalnych będzie stosowany także **lokalny alarm gazowy**, uprzedzający o obecności w otoczeniu gazów bojowych, oraz **alarm pożarowy**, który oznajmia o niebezpieczeństwie pożarowym, zagrażającym całemu domowi i o konieczności opuszczenia tego domu.

Gaszenie światła ma na celu zaciemnie-

nie miasta (osiedla) i uniemożliwienie przez to lotnictwu nieprzyjacielskiemu orientowania się w położeniu i rozplanowaniu miasta (osiedla).

Gaszenie światła będzie polegało na tym, że już od chwili zarządzenia pogotowia opl. (patrz § 7) ilość palących się lamp ulicznych będzie znacznie zredukowana na stałe, a z chwilą alarmu lotniczego wszystkie lampy uliczne zostaną wygaszone.

Od chwili zarządzenia pogotowia opl. obowiązuje szczelne zasłanianie okien we wszystkich tych pomieszczeniach, w których będzie się paliło światło.

Do przeprowadzenia akcji ratowniczej oraz likwidowania skutków napadu lotnictwa nieprzyjacielskiego będą powołane specjalne organa, jak: przeciwpożarowe, przeciwgazowe, sanitarne (rat.-san.) itp.

Do zabezpieczenia zbiorowego przed skutkami działania bomb burzących i gazowych służą: pomieszczenia uszczelnione i zabezpieczające oraz schrony.

Do zabezpieczenia pojedynczych osób przed działaniem gazów bojowych służą maski przeciwigazowe, względnie urządzenia zabezpieczenia zbiorowego.

§ 7. Okresy obrony przeciwlotniczej i przeciwigazowej.

W celu racjonalnego przygotowania i przeprowadzenia akcji obrony przeciwlotniczej i przeciwigazowej oraz samoobrony, wykonanie prac dzieli się na 3 zasadnicze okresy:

- 1) **okres przygotowawczy** (w czasie pokoju);
- 2) **okres pogotowia opl.**, w którym istnieje już prawdopodobieństwo dokonania przez nieprzyjaciela napadów lotniczych, z chwilą jego zarządzenia w drodze specjalnych obwieszczeń;
- 3) **okres alarmu lotniczego** (w chwili zaalarmowania, podczas napadu i po napadzie, aż do odwołania alarmu).

Rozdział III.

OKRES PRZYGOTOWAWCZY (W CZASIE POKOJU)

§ 8. Postępowanie w czasie pokoju.

Wszyscy obywatele są obowiązani już w czasie pokoju przygotować, w myśl zarządzeń władz i pod kierownictwem komendanta opl. domu (bloku), samoobronę przeciwlotniczą i przeciwgazową dla siebie i swoich bliskich, a ponadto brać udział w ramach włożonych na nich obowiązków — w przygotowaniu samoobrony domu (bloku domów), jako całości.

Stosownie do powyższego, powinni oni:

- 1) zapoznać się i zaznajomić swoich bliższych z istotą zagrożenia lotniczego, ze środkami napadów lotniczych, skutkami ich działania, ze sposobami i środkami samoobrony przeciwlotniczej i przeciwgazowej oraz z organizacją samoobrony na terenie danego domu;
- 2) uczęszczać na zajęcia organizowane przez komendanta opl. domu (bloku domów), stosować się do wskazówek komendanta opl. domu, udzielanych w sprawie osobistego przygotowania się do samoobrony, oraz do jego zleceń, pozostających w związku z organizacją domu, względnie bloku domów;
- 3) zgłaszać się ochotniczo do prac nad przygotowaniem samoobrony przeciwlotniczej i przeciwgazowej całości domu (bloku domów);
- 4) zapewnić sobie środki do tłumienia ognia;

- 5) przygotować niezbędne środki ratowniczo - sanitarne;
- 6) zapewnić sobie zasłony do okien dla przesłonięcia światła;
- 7) zaopatrzyć się w maski przeciwgazowe (w ilości ustalonej przez odnośne władze);
- 8) wybrać i przystosować jedną z ubikacji mieszkania, najbardziej nadającą się na pomieszczenie zabezpieczające lub uszczelnione, przeznaczone dla siebie, swoich najbliższych i sublokatorów;
- 9) zapewnić sobie (oraz należycie go przechowywać), materiał potrzebny do uszczelnienia wybranego pomieszczenia, nie ulegający szybkiemu i łatwemu zepsuciu (uszkodzeniu);
- 10) przygotować środki do zabezpieczenia przed skażeniem gazami bojowymi żywności, wody i innych materiałów osobistego i domowego użytku.

Uwaga. Przygotowania, wymienione w punktach: 5, 6, 7 i 10, obowiązują sublokatorów odnośnie ich samych i zajmowanych przez nich pomieszczeń.

R o z d z i a ł I V.

OKRES POGOTOWIA OPL.

§ 9. Postępowanie w okresie pogotowia opl.

Z chwilą zarządzenia pogotowia opl., o czym ludność zostanie powiadomiona w drodze specjalnych obwieszczeń, rozplakutowanych na mieście, należy:

- 1) zaznajomić się z treścią tych obwieszczeń oraz instrukcjami, wywieszonymi w bramach domów;
- 2) zapamiętać sposoby alarmowania oraz znaki orientacyjne urządzeń obrony przeciwlotniczej i przeciwgazowej (schronów, punktów ratowniczo - sanitarnych, kąpielisk, odkaźalni, kolumny opl. domu (bloku) itp.);
- 3) wyjechać lub wysłać, w miarę moż-

- ności, rodzinę, nie zmuszoną do pozostawiania w mieście, do miejscowości mniej zagrożonych, zgodnie ze wskazówkami, udzielonymi przez władze;
- 4) przypomnieć swoim najbliższym o zachowaniu się w okresie pogotowia opl., alarmu lotniczego, napadu i po napadzie;
 - 5) rozdzielić funkcje dla wykończenia przygotowania i przeprowadzenia samoobrony własnego mieszkania;
 - 6) zaopatrzyć się w niezbędny sprzęt, środki i materiały, potrzebne do samoobrony własnej i osób najbliższych, oraz do przygotowania własnego pomieszczenia uszczelnionego lub zabezpieczającego, jak również do zabezpieczenia żywności, wody itp., których nie przygotowano w okresie pokojowym;
 - 7) uszczelnić wybrane uprzednio własne pomieszczenie, zaopatrzyć się w żywność, wodę do picia itp. oraz zabezpieczyć się przed działaniem gazów bojo-

- wych i zaopatrzyć się w światło zastępcze (lampy naftowe, świece itp.);
- 8) przenieść do przygotowanych własnych pomieszczeń zabezpieczających lub uszczelnionych — zapas wody do picia, najniezbędniejsze pożywienie dla małych dzieci, kosztowności, maski przeciwgazowe i latarki elektryczne;
 - 9) zasłaniać w porze wieczornej i nocnej okna (zarówno wychodzące na ulice, place, jak i podwórza) materiałami nie przepuszczającymi światła (zasłonami);
 - 10) ograniczać oświetlenie mieszkania do niezbędnych punktów świetlnych;
 - 11) zabezpieczyć i umieścić materiały łatwopalne (nafta, benzyna, spirytus itp.) w miejscach najbardziej odpornych na ogień;
 - 12) utrzymywać pewien stały zapas wody do ewentualnego gaszenia ognia;
 - 13) kładąc się spać, ułożyć ubranie w takim porządku, aby nie trzeba było go

- szukać w razie alarmu, oraz w takiej kolejności, w jakiej się je wkłada;
- 14) mieć zawsze pod ręką pieniądze, przedmioty o większej wartości, dokumenty itp. oraz najniezbędniejsze pożywienie dla małych dzieci;
 - 15) wymagać od dzieci powrotu ze szkoły wprost do domu i pouczyć, jak mają się zachować w wypadku, gdy alarm zaskoczy je zdala od domu;
 - 16) nie puszczać małych dzieci na ulicę bez opieki osób starszych i nie wysyłać dzieci do położonych zdala od domu parków, ogrodów i innych miejsc publicznych, na otwartym powietrzu;
 - 17) nie oddalać się, bez istotnej potrzeby, z pobliża domu, szczególnie w porze wieczornej i nocnej;
 - 18) wychodząc z domu, zabierać zawsze maskę przeciwigazową i indywidualny pakiet przeciwiwiperytowy oraz opatrunek osobisty, jak również dowody osobiste (legitymacje), lub w braku tychże mieć w ubraniu kartkę, zawie-

rającą: nazwisko, imię i adres, a to dla ewentualnego stwierdzenia tożsamości;

- 19) idąc ulicami, zwracać stale uwagę i zapamiętać, gdzie znajdują się schrony publiczne, które można będzie poznać po odpowiednich znakach orientacyjnych;
- 20) nie chodzić bez niezbędnej konieczności w okolice mostów, tuneli, fabryk, stacyj kolejowych itp. obiektów, na które będą przede wszystkim skierowane napady lotnicze. Nie odprawiać na stacje kolejowe osób odjeżdżających, jak również nie przychodzić na stacje po osoby przyjeżdżające (dopuszczalne jest to jedynie w stosunku do osób, wymagających opieki, jak chorzy, dzieci, starcy itp.);
- 21) unikać w miarę możliwości większych zbiorowisk ludzkich, jak targi, bazyry itp., znajdując się zaś w tych miejscach, nie przebywać bez potrzeby długo, lecz załatwić swoje sprawy i oddalić się;

22,) znajdując się: w obcym domu, hotelu, pensjonacie, zajeździe, kinie, teatrze, sali koncertowej, barze, restauracji, cukierni, świątyni, banku, sklepie, domu towarowym, urzędzie, na stacji kolejowej itp. miejscach publicznych — zaznajomić się z wywieszonymi w tych lokalach instrukcjami i przepisami obrony danych miejsc, zapamiętać, gdzie znajdują się najbliższe schrony publiczne i stosować się do wskazówek miejscowych organów obrony przeciwlotniczej i przeciwgazowej.

Rozdział V.

W CHWILI ALARMU LOTNICZEGO

§ 10. Zachowanie się na ulicy (na placach, w ogrodach, parkach itp.).

W chwili usłyszenia sygnału alarmu lotniczego należy bez względu na miejsce przebywania zachować całkowity spokój, a w wypadkach zachodzącej potrzeby, wpływać na innych w tym kierunku. Należy pamiętać, że nie ma sytuacji bez wyjścia; konieczny jest tylko spokój, który pozwoli na trzeźwo powziąć odpowiednie decyzje i wykonać je.

Znajdując się więc na ulicy, na placu, w ogrodzie, parku itp., należy:

- 1) udać się do swojego domu, o ile jest położony w pobliżu (nie należy uda-

wać się do domu, położonego dalej, niż kilka minut drogi) lub do najbliższego schronu publicznego. Przy wejściu do schronu nie tłoczyć się, dać pierwszeństwo wejścia dzieciom, starcom i kobietom;

- 2) jeżeli w schronie publicznym nie ma miejsca lub w ogóle nie ma w pobliżu schronu publicznego — udać się do najbliższego domu i zastosować się do wskazówek miejscowych organów samoobrony.

Udając się do schronu lub domu, należy:

- 1) iść szybko, ale nie biec;
- 2) zaopiekować się napotkanymi dziećmi i młodzieżą oraz osobami niedołązonymi;
- 3) w nocy nie świecić latarką;
- 4) przygotować maskę przeciwgazową do użycia.

§ 11. Zachowanie się w mieszkaniu w dzień.

Osoby, znajdujące się w mieszkaniu w porze dziennej, skoro usłyszą sygnał alarmu lotniczego, powinny:

- 1) wezwać dzieci z podwórza (ulicy, ogródka) do mieszkania;
- 2) pozamykać okna (okiennice) i drzwi mieszkania;
- 3) nie wyglądać przez szyby i nie pozwolić tego czynić innym;
- 4) przymknąć górne drzwiczki pieców, w których się pali (nie zalewać ognia wodą);
- 5) zgasić kuchenki elektryczne, gazowe, naftowe, prymusy itp.;
- 6) zamknąć główny kran dopływu gazu;
- 7) zamknąć spiżarnię lub skrzynię z produktami żywnościowymi;
- 8) jeżeli mają przygotowane własne pomieszczenie zabezpieczające lub uszczelnione, a instrukcja komendanta opl. domu (bloku) nie nakazuje lub zabrania udania się do schronu ogólnego:
 - a) zebrać domowników w pomieszczeniu i sprawdzić, czy wszyscy są obecni,
 - b) pozostawić jednego z domowników,

zaopatrzonego w maskę przeciwgazową, dla nadzorowania mieszkania i utrzymywania łączności na zewnątrz;

- 9) jeżeli zaś nie mają przygotowanego własnego pomieszczenia zabezpieczającego lub uszczelnionego, albo jeśli w myśl instrukcji komendanta opl. domu (bloku) udają się do ogólnego schronu (pomieszczenia):
 - a) zabrać ze sobą wierzchnie ubrania, najniezbędniejszą żywność, pieniądze, kosztowności, dokumenty i latarki elektryczne,
 - b) opuścić z rodziną mieszkanie, po uprzednim zgaszeniu światła i zamknięciu drzwi na klucz,
 - c) udać się do schronu (pomieszczenia) domowego (blokowego),
 - d) ułatwić przejście lub przenieść znajdujące się w rodzinie osoby niepełne, starców, chorych i kaleki;
- 10) wykonywać wszystkie czynności cicho,

- spokojnie, dokładnie, lecz szybko;
- 11) powierzyć poszczególnym domownikom wykonanie niektórych czynności.

§ 12. Zachowanie się w mieszkaniu w nocy.

Osoby, znajdujące się w mieszkaniu w porze nocnej, skoro usłyszą sygnał alarmu lotniczego, powinny:

- 1) wstać natychmiast,
- 2) zbudzić wszystkich domowników,
- 3) ubrać się i pomóc uczynić to innym,
- 4) nie zapalać światła w tych pokojach, w których są nie zasłonięte okna, jak również nie świecić w tych pokojach zapalnikami, zapalniczkami, latarkami itp.,
- 5) wykonać dalsze czynności, jak w porze dziennej.

§ 13. Zachowanie się w hotelu, pensjonacie, zajeździe itp.

Osoby, znajdujące się w hotelach, pensjonatach, zajazdach itp., skoro usłyszą sygnał alarmu lotniczego, powinny:

- 1) ubrać się,
- 2) zamknąć okna, jeżeli są otwarte,
- 3) zabrać wierzchnie ubrania, pieniądze, kosztowności, dokumenty i maskę przeciwgazową,
- 4) zamknąć drzwi swego pokoju na klucz i oddać go portierowi,
- 5) udać się do schronu (pomieszczenia) lub innego miejsca, wskazanego przez miejscowe organa obrony przeciwlotniczej i przeciwgazowej i w ogóle stosować się do ich wskazówek.

**§ 14. Zachowanie się w kinie, teatrze,
na sali koncertowej oraz w restauracji,
barze, cukierni.**

Osoby, znajdujące się w kinach, teatrach, na salach koncertowych oraz w restauracjach, barach i cukierniach, skoro usłyszą sygnał alarmu lotniczego, mogą pozostać na miejscu i są obowiązane stosować się do wskazówek miejscowych organów obrony przeciwlotniczej i przeciwgazowej.

§ 15. Zachowanie się w sklepie, aptece, domu towarowym itp.

Osoby, znajdujące się w sklepach, aptekach, składach aptecznych, domach towarowych, na targowiskach, bazarach itp., skoro usłyszą sygnał alarmu lotniczego, powinny:

- 1) szybko dokończyć lub przerwać, o ile możliwości, czynności, które spowodowały przybycie ich do tych miejsc,
- 2) natychmiast opuścić dane miejsce, a znalazłszy się na ulicy — postąpić, jak to wskazano w § 10,
- 3) przy wejściu do schronu (pomieszczenia) lub domu, umieścić ręczne pakunki według wskazań obsługi schronowej lub też organów samoobrony domu (bloku).

§ 16. Zachowanie się w świątyniach.

Osoby, znajdujące się w świątyni, z chwilą usłyszenia sygnału alarmu lotniczego, powinny opuścić świątynię stosownie do wskazówek miejscowych organów

obrony przeciwlotniczej i przeciwigazowej, a znalazłszy się na ulicy — postąpić, jak to wskazano w § 10.

Osoby, znajdujące się przy samym wyjściu, powinny opuścić świątynię szybko, osoby zaś, znajdujące się w głębi, nie powinny tłoczyć się do wyjścia, lecz posuwać się zwolna, nie popychając nikogo. Napieranie bowiem na wychodzących powoduje ścisk, wskutek czego wydostanie się na zewnątrz staje się niezwykle trudne i trwa znacznie dłużej. W czasie tłoku zdarzają się przy tym wypadki przewrócenia i strącania osób, dlatego też należy ułatwiać wyjście, szczególnie dzieciom, osobom starszym i kobietom. (Należy mieć na uwadze, że jeśli chodzi o kościoły, to poza drzwiami głównymi i bocznymi, będzie w miarę możliwości umożliwione również wyjście przez zakrystię).

Czekając na osoby bliskie, znajdujące się jeszcze wewnątrz świątyni, stać na uboczach, ażeby nie przeszkadzać wychodzącym.

§ 17. Zachowanie się w urzędzie, banku itp.

Interesanci, którzy rozpoczęli załatwianie spraw, mogą pozostać na miejscu, aż do załatwienia tych spraw, po czym bądź to zostaną skierowani do schronu (pomieszczenia), znajdującego się na terenie obiektu, w którym mieści się urząd (bank), bądź też udadzą się do schronów najbliższych w tym rejonie.

Interesanci, czekający na załatwienie spraw w urzędzie lub banku, skoro usłyszą sygnał alarmu lotniczego, powinni opuścić natychmiast lokal urzędu (banku), a znalazłszy się na ulicy — postąpić, jak to wskazano w § 10.

Z chwilą zaalarmowania miasta, wszystkie wejścia do urzędów (banków) będą zamknięte dla interesantów, aż do odwołania alarmu.

§ 18. Zachowanie się w szpitalu.

Z chwilą nadania sygnału alarmu lotniczego, wszyscy odwiedzający chorych są

obowiązani opuścić natychmiast teren szpitala, a znalazłszy się na ulicy — postąpić, jak to wskazano w § 10.

Osoby, które zgłaszają się po poradę do przychodni przy szpitalach, są obowiązane opuścić również teren szpitala, z wyjątkiem ciężko chorych, którzy będą natychmiast umieszczeni na odpowiednim oddziale szpitala.

§ 19. Zachowanie się w przychodniach lekarskich i kąpieliskach.

Osoby ciężko chore, które znajdują się w przychodniach w chwili zaalarmowania miasta, będą zatrzymane w tych przychodniach. Wszystkie inne osoby, które znajdują się w przychodniach i kąpieliskach w chwili nadania sygnału alarmu lotniczego, są obowiązane natychmiast opuścić te lokale, a znalazłszy się na ulicy — postąpić, jak to wskazano w § 10.

§ 20. Zachowanie się na stacjach kolejowych, autobusowych, żeglugi i lotniczych.

Osoby, znajdujące się na terenie dwor-

cow kolejowych, lotniczych, przystani wodnych i komunikacji kołowej (autobusowej), z chwilą usłyszenia sygnału alarmu lotniczego, są obowiązane opuścić natychmiast odnośne obiekty komunikacyjne, a znalazłszy się na ulicy — postąpić, jak to wskazano w § 10. Wyjątek stanowią osoby starsze i chore (niezdolne do przebycia drogi w tempie przyspieszonym) oraz kobiety ciężarne i z małymi dziećmi. Osoby te mają pierwszeństwo korzystania ze schronów, przygotowanych w tych samych budynkach lub w ich sąsiedztwie.

Pasażerom, znajdującym się w pociągach (na statkach i autobusach), nie wolno w chwili alarmu lotniczego opuszczać tych środków komunikacyjnych, bez wyraźnych ku temu wskazówek ze strony obsługi pociągu (statku, autobusu). Pasażerowie są obowiązani do zastosowania się do wszystkich wskazówek i zarządzeń, wydawanych im przez ten personel.

Pasażerowie, znajdujący się w pociągach przybywających na stacje kolejowe

oraz w pociągach oczekujących odjazdu, będą mogli za zezwoleniem kolejowych organów opl. opuścić swoje miejsca i znajdą schronienie w odpowiednich pomieszczeniach, przygotowanych na terenach stacyjnych lub w ich sąsiedztwie.

Osoby, przebywające w kolejowych kasach stacyjnych, ekspedycjach, magazynach itp., które oczekują na załatwienie spraw, są obowiązane, z chwilą nadania sygnału alarmu lotniczego, opuścić dany lokal. W lokalach tych mogą pozostać tylko te osoby, których sprawy są w toku załatwiania w chwili nadania tego sygnału. Osoby te korzystają ze schronów, przygotowanych na terenie danego obiektu.

§ 21. Zachowanie się w tramwaju, autobusie, samochodzie, dorożce itp. pojazdach.

Osoby, znajdujące się w tramwaju, autobusie, samochodzie, dorożce itp. pojazdach, na sygnał alarmu lotniczego, powinny:

- 1) pozostać na miejscu do czasu zatrzymania się pojazdu,

- 2) po zatrzymaniu pojazdu — wysiąść spokojnie (nie tłoczyć się przy wyjściu) i dalej postąpić, jak to wskazano w § 10.

§ 22. Zachowanie się osób, kierujących pojazdami mechanicznymi lub konnymi, albo też jadących na rowerach lub konno.

Osoby, kierujące pojazdami mechanicznymi lub konnymi, z chwilą usłyszenia sygnału alarmu lotniczego, powinny ustawić pojazdy po bokach jezdni, częścią na chodniku, tak, by środek jezdni był wolny, po czym udać się do najbliższego domu lub schronu.

Woźnice odprzegają przy tym konie, przywiązują je do pojazdów lub słupów tramwajowych, latarni ulicznych itp. oraz zakładają koniom worki na łeb. Sami woźnice, o ile mają przy sobie maski przeciwgazowe, pozostają przy koniach, pilnując, by nie zerwały się. O ile woźnice nie mają przy sobie masek przeciwgazowych, chronią się do najbliższych domów.

Motocykle, rowery, należy zatrzymać, zsiąść z nich a następnie motocykle z przyczepkami ustawić jednym bokiem na chodniku, drugim zaś na jezdni; natomiast motocykle bez przyczepek oraz rowery — ustawić na chodniku, pod ścianą najbliższego domu lub pod ogrodzeniem, zabezpieczając je w ten sposób przed przewróceniem.

Z końmi wierzchowymi należy postępować w ten sam sposób, jak to wskazano wyżej z końmi przy pojazdach.

W porze wieczornej i nocnej, światła pojazdów ustawionych mają być zgaszone.

Rozdział VI.

PODCZAS NAPADU LOTNICZEGO

§ 23. Zachowanie się w schronie (pomieszczeniu zabezpieczającym lub uszczelnionym).

Idąc do schronu:

- a) jeśli był uprzednio podany sygnał „alarmu gazowego“ lub jeśli wyczuwa się powonieniem obecność gazu w otoczeniu — nałożyć maskę przeciwgazową, a w braku tejże zastosować prowizoryczne środki obrony przeciwgazowej,
- b) iść spokojnie, nie biec, oddychać powoli,
- c) nie siadać, nie opierać i nie ocierać się o ściany,
- d) wymijać plamy gazów bojowych,
- e) nie podnosić żadnych znalezionych przedmiotów,

f) w wypadku skażenia gazem parzącym oraz po przejściu przez teren skażony tym gazem — zgłosić o tym przy wejściu do schronu obsłudze schronu,

Znajdując się w schronie lub pomieszczeniu zabezpieczającym (uszczelnionym), należy:

- 1) stosować się do wskazówek organów, zarządzających schronem (pomieszczeniem),
- 2) unikać zbędnych ruchów (nie chodzić, lecz siedzieć),
- 3) nie palić tytoniu,
- 4) zachowywać się kulturalnie,
- 5) w razie potrzeby oświetlać schron (pomieszczenie) latarkami elektrycznymi lub świecami (o ile można nie palić lamp naftowych lub gazowych),
- 6) zużywać oszczędnie zapas wody,
- 7) nie wpuszczać i nie wypuszczać nikogo w okresie alarmu gazowego, jeżeli wejście nie jest odpowiednio dostosowane do tego celu,
- 8) pilnować szczelności drzwi, okien,

ścian i innych otworów, szczególnie przy wstrząsach, wywołanych pobliskimi wybuchami bomb,

- 9) usuwać niezwłocznie zauważone nieszczelności,
- 10) w wypadku poważniejszego naruszenia szczelności pomieszczenia (schronu) lub wyczucia gazu, należy:
 - a) w pomieszczeniu — zabrać niezbędne rzeczy (przedmioty) i przenieść się do innego pomieszczenia (schronu), wskazanego przez właściwe organa obrony,
 - b) w schronie — zastosować się do wskazówek obsługi schronu,
- 11) nie opuszczać po napadzie pomieszczenia (schronu), bez zarządzenia komendanta opl. domu lub bloku (komendanta pomieszczenia lub schronu) nawet mimo usłyszenia sygnału odwołania alarmu lotniczego.

§ 24. Zachowanie się w bramie, na klatkach schodowych, w sieni itp.

Skoro nie można było zdążyć do schro-

nu publicznego lub znaleźć go na czas, nie należy poszukiwać gorączkowo innego schronu, lecz udać się do najbliższego domu i skryć w miejscu, wskazanym przez organa samoobrony domu (w bramie, na klatkach schodowych, w sieni itp.).

Znajdując się w tych miejscach, należy:

- 1) nie świecić w porze nocnej latarkami, zapalnikami itp.,
- 2) stosować się do wskazówek miejscowych organów obrony przeciwlotniczej i przeciwigazowej,
- 3) z chwilą usłyszenia sygnału alarmu gazowego lub w razie wyczucia gazu, nałożyć maskę przeciwigazową lub zastosować inne prowizoryczne środki indywidualnej obrony przeciwigazowej,
- 4) w wypadku uszkodzenia przez wybuch bomby pomieszczenia, służącego za schronienie, usunąć się z zagrożonego miejsca.

§ 25. Zachowanie się na otwartym powietrzu.

Znajdując się na otwartym powietrzu,

należy:

- 1) mieć stale przygotowaną do użycia maskę przeciwgazową lub w braku jej — prowizoryczne środki indywidualnej obrony przeciwgazowej (t. j. tampony dla osłony ust i nosa),
- 2) nie świecić w nocy latarkami, zapalnikami itp.,
- 3) obserwować, co się wokół dzieje,
- 4) orientować się co do kierunku wiatru,
- 5) słysząc wybuchy bomb, nie ruszać się z miejsca, lecz przylgnąć do muru, ziemi (dołu) itp.,
- 6) jeżeli wyczuwa się obecność gazu bojowego w otoczeniu:
 - a) nałożyć maskę przeciwgazową lub zastosować prowizoryczne środki indywidualnej obrony przeciwgazowej i zaalarmować najbliższe otoczenie,
 - b) przeczekać kilka minut (3—5),
 - c) sprawdzić, czy zapach gazu ustąpił,
 - d) gdy zapach gazu trwa nadal—zmienić miejsce (idąc w poprzek wiatru, a jeśli to nie jest możliwe — pod

wiatr) i wybrać najmniej zagrożone przez działanie gazu,

- e) idąc, wymijać plamy chemiczne i nie podnosić żadnych znalezionych przedmiotów,
- f) dzieciom starszym (w wieku szkolnym) w razie braku masek przeciwgazowych osłonić możliwie szczelnie usta i nos tamponem przeciwgazowym, zwilżonym odpowiednim roztworem neutralizującym, jak na przykład, roztworem na który składa się: 100 części wagowych wody, 80 części wagowych gliceryny, 40 części wagowych tiosiarczanu sodowego i 40 części wagowych urotropiny; dzieciom zaś bardzo małym i niemowlętom owinać całą głowę tkaniną wełnianą, grubą, lecz puszystą i łatwo przeddechliwą zwilżoną słabym roztworem zwykłego mydła; dzieci, tak zabezpieczone przed zatruciem gazem

bojowym, możliwie jak najprędzej usunąć z atmosfery skażonej.

7) jeżeli się zostało skażonym gazem parzącym:

a) usunąć zaraz bryzgi cieczy z powierzchni skóry, zdejmując je najlepiej bibułą albo ostatecznie wata, chusteczką itp. (nie rozmazywać cieczy) i jeśli to możliwe obmyć miejsca skażone gorącą wodą z mydłem; osoby, posiadające przy sobie indywidualny pakiet przeciwi-
iperytowy, posługują się w tym wypadku środkami stanowiącymi jego zawartość,

b) w czasie możliwie najkrótszym poddać się odkażeniu w kąpielisku odkażającym (o ile możliwości udać się do kąpieliska odkażającego natychmiast po skażeniu),

8) w wypadku rozpoznania bliskiego bombardowania bombami odłamkowymi (patrz § 2), ukryć się natychmiast za murem, kupą piasku, stosem

cegieł itp. (unikać kup kamieni). Jeżeli to nie jest możliwe, położyć się na ziemi, chodniku itp. (wybierać, o ile możliwości, zagłębienia terenowe),

- 9) gdy bombardowanie odbywa się za pomocą bomb burzących lub zapalających — pozostać na otwartym powietrzu, zdala od zabudowań i ukryć się w dole, rowie itp.,
- 10) w wypadku doznania zranienia odłamkiem bomby, muru itp. lub oparzenia wskutek wybuchu bomby zapalającej, lub też podczas pożaru — udać się do najbliższego punktu rat.-san., albo też zgłosić się do domowego organu rat.-san., lub znajdującej się w pobliżu sekcji rat.-san. Jeżeli uszkodzenie ciała jest poważniejsze — wezwać pomocy osób, znajdujących się w pobliżu i prosić o przeniesienie do punktu rat.-san.

Rozdział VII.

PO NAPADZIE LOTNICZYM

§ 26. Zachowanie się po napadzie lotniczym.

Nadanie sygnału odwołania alarmu lotniczego będzie oznaczało zakończenie napadu. Ponieważ jednak nadanie tego sygnału nie oznacza całkowitego zlikwidowania skutków napadu, sygnał ten będzie obowiązywał wyłącznie tylko organa, kierujące obroną przeciwlotniczą i przeciwwzową.

Ludność pozostająca w schronach (pomieszczeniach) lub innych schronieniach, w razie usłyszenia sygnału odwołania alarmu lotniczego, nie powinna opuszczać tych miejsc, lecz pozostać w nich do czasu otrzy-

mania zezwolenia miejscowych organów obrony przeciwlotniczej i przeciwgazowej, co będzie następowało w miarę postępu prac likwidacyjnych skutków napadu.

Znajdując się we własnym pomieszczeniu uszczelnionym (zabezpieczającym), po otrzymaniu zezwolenia na jego opuszczenie, należy:

- 1) otworzyć okna i drzwi tego pomieszczenia,
- 2) doprowadzić pomieszczenie do stanu używalności,
- 3) udać się do właściwego mieszkania.

Po przyjsciu do mieszkania należy:

- 1) w razie powzięcia podejrzenia, że do mieszkania przedostał się gaz bojowy, lub wycucia zapachu gazu bojowego, nałożyć maskę przeciwgazową lub zastosować prowizoryczne środki indywidualnej obrony przeciwgazowej (tampion przeciwgazowy) i zawiadomić o tym natychmiast komendanta opl. domu (bloku) lub kierownika opl. domu, który orzeknie, co należy dalej czynić,

- 2) bez względu na to, czy czuć zapach gazu bojowego w mieszkaniu, czy nie — otworzyć drzwi i okna oraz otwory wentylacyjne w celu przewietrzenia mieszkania, starając się przy tym o wytworzenie przeciągu,
- 3) jeżeli zostanie stwierdzone przez odpowiednie fachowe organa opl., że mieszkanie i znajdujące się w nim skażone przedmioty muszą być odkażone przez organa służby odkażającej — opuścić mieszkanie, zamknąć na klucz wszystkie drzwi, wiodące do niego i oczekiwać przybycia tych organów,
- 4) jeżeli zostanie stwierdzone przez fachowe organa opl., że odkażanie mieszkania i znajdujących się w nim przedmiotów może być przeprowadzone przez domowników, to:
 - a) **odkażanie to należy przeprowadzić w maskach przeciwgazowych,**
 - b) wszelkiego rodzaju skażone tkaniny i futra, odzież, pościel itp. oraz inne przedmioty domowego użytku nale-

zy rozwiesić (umieścić) w miejscu przewiewnym (przy otwartych oknach), by wywietrzał z nich gaz. Szybsze usunięcie gazu z tkanin itp. można osiągnąć przez rozwieszenie ich na otwartym powietrzu, możliwie w miejscu nasłonecznionym, oraz przez trzepanie, które wskazane jest szczególnie wtedy, gdy ma się do czynienia ze skażeniem sterynitami (gazami bojowymi drażniącymi, występującymi pod postacią drobnego pyłu). Gdy zapach gazu ustąpi, odkażanie można uważać za dokonane,

- c) skażone przedmioty metalowe ulegające rdzewieniu należy przetrzeć kilkakrotnie szmatami i ewentualnie obmyć ciepłą wodą z mydłem lub sodą, po czym wytrzeć do sucha,
- d) skażone książki, papiery, przedmioty skórzane — należy poddać wietrzeniu, a jeżeli zostały skażone ster-

nitami (zobacz pod lit. b) — oczyścić miękką szczotką,

- e) jeżeli ściany, sufity, podłogi pomieszczeń uległy skażeniu sternitami, należy takie pomieszczenia dobrze wywietrzyć oraz, w razie możliwości, oczyścić je przy pomocy miękkich szczotek lub odkurzaczy,
- f) żywności, wody i paszy skażonej gazami bojowymi lub podejrzaną o skażenie spożywać lub dawać do spożycia nie należy. O możliwości i sposobie odkażenia jej lub o zdolności do spożycia zadecyduje komendant opl. domu (bloku) lub specjalnie wyznaczone do tego organa opl. Wyjątek stanowi żywność skażona gazami nieparzącymi, a znajdująca się w szczelnych opakowaniach (konserwy w zalutowanych puszkach, żywność w skrzyniach hermetycznie zamkniętych lub w szczelnym opakowaniu celofanowym) — w tym wypadku opa-

zowania należy oczyścić, jak przedmioty metalowe; żywność wewnątrz opakowania nadaje się do spożycia,

- g) maski przeciwgazowe odkażać przez wietrzenie, jednak chroniąc je, jak zresztą i inne wyroby z gumy, przed działaniem promieni słonecznych i gorąca; należy chronić je również od deszczu i śniegu oraz od mrozu,
- 5) po przewietrzeniu mieszkania, aż do zaniku zapachu gazu, czy też po odkażeniu go, drzwi i okna można zamknąć (jeżeli doznały uszkodzeń, powodujących ich nieszczelność, należy je zaraz naprawić),
- 6) zachowywać się nadal, jak w czasie przygotowania opl., gdyż trwa ono w dalszym ciągu.

STRESZCZENIE

najważniejszych obowiązków ludności od chwili zarządzenia pogotowia opl.

Co masz czynić w związku
z obroną przeciwlotniczą?

I. Z CHWILĄ OGŁOSZENIA POGOTOWIA OPL.

1. Usunąć ze strychu wszelkie przedmioty i rupiecie, jeśli tego nie uczyniłeś dotychczas.
2. Przygotuj do użytku jak najspieszniej własne pomieszczenie uszczelnione lub pomieszczenie zabezpieczające.
3. Zasklejaj okna stale już z nastaniem zmroku w pomieszczeniach, w których chcesz palić światło.
4. Sprawdź i przygotuj do użytku maskę przeciwgazową, jeśli ją posiadasz, względnie przygotuj sobie prowizo-

ryczną maskę — tampon (kilka warstw puszystego sukna lub 20—40 płatków gazy opatrunkowej zwilżonych w ostatniej chwili roztworem sody oczyszczonej lub mydła), przeznaczoną do zakrycia w razie potrzeby tylko ust i nosa.

5. Przechowuj klucz od kranu gazomierza, przy gazomierzu w miejscu widocznym.
6. Przygotuj i przechowuj stale w jednym miejscu wszystko to, co masz zabrać ze sobą z chwilą udania się do pomieszczenia uszczelnionego lub schronu (pieniądze, kosztowności, papiery wartościowe, żywność dla dzieci, maski, pakiety indywidualne przeciwperytowe itp.).
7. Przygotuj lampy naftowe, świece i zapalki, oraz zapas jednodniowy żywności i wody.
8. Zapoznaj się z zarządzeniami obowiązującymi mieszkańców domu, w którym zamieszkujesz.

9. Zapoznaj się z rozplakatowanymi ogólnymi zarządzeniami władz opl., regulującymi sygnały alarmu lotniczego, a ponadto postępowanie ogółu ludności w razie przebywania poza domem (blokiem domów).
10. Zorientuj się, gdzie znajdują się: punkty rat.-san., kąpieliska i schrony publiczne, położone najbliżej twego miejsca zamieszkania lub miejsca pracy.
11. Wychodząc z domu, zabieraj zawsze ze sobą: maskę przeciwgazową, indywidualny pakiet przeciwiwiperytowy, opatrunek osobisty (o ile je posiadasz) i dowód osobisty lub kartkę z nazwiskiem i adresem.
12. Nie opuszczaj domu bez koniecznej potrzeby, a zwłaszcza wieczorem, względnie nie oddalaj się zbyt daleko od domu.
13. Nie przebywaj bez koniecznej potrzeby w pobliżu: dworców, fabryk, mostów, elektrowni, gazowni, koszar, ważnych urzędów i wielkich magazynów wojskowych.

14. Nie wypuszczaj dzieci na ulicę bez opieki starszych.

II Z CHWILĄ USŁYSZENIA SYGNAŁÓW ALARMU LOTNICZEGO

1. Zgaś wszędzie gaz, gdziekolwiek on się pali i zamknij kran przy gazomierzu.
2. Wieczorem lub w nocy zgaś zbędne światła wewnątrz mieszkania.
3. Zamknij górne drzwiczki pieców, w których jest ogień.
4. Zabierz potrzebne przedmioty i udaj się do swego pomieszczenia uszczelnionego lub pomieszczenia zabezpieczającego, względnie jeśli to jest przewidziane przez komendanta opl. domu (kierownika opl.), udaj się do domowego schronu ogólnego.
5. Przygotuj do ewentualnego użytku maskę przeciwgazową lub prowizoryczny tampon przeciwgazowy.
6. Jeśli alarm zaskoczy cię na ulicy, wróć szybko (nie biegnij) do domu, gdzie zamieszkujesz (gdy odległość jest nie-

zbyt duża — tj. gdy potrzeba na to tylko kilka minut), lub udaj się do najbliższego schronu lub bramy najbliższego domu.

7. Jeśli alarm zaskoczy cię na dworcu, w urzędzie, w kinie, teatrze, lokalu publicznym itp., zastosuj się ściśle zarówno do ogólnych obowiązujących zarządzeń, jak też do zarządzeń lokalnych organów opl.
8. Zachowuj całkowity spokój i pomagaj organom wykonawczym opl. w utrzymaniu porządku.
9. Jeśli masz powierzona specjalną funkcję w samoobronie, zgłoś się natychmiast do dyspozycji komendanta opl. domu (bloku domów) na wyznaczonym miejscu zbiórki.

III. PODCZAS NALOTU NIEPRZYJACIELSKIEGO I BOMBARDOWANIA

1. Zachowaj jak największy spokój we wszystkich okolicznościach i wpływaj w tym kierunku na innych.

2. Znajdując się w schronie, wykonuj ściśle zarządzenia organów obsługujących schron.
3. Nie opuszczaj schronu bez zezwolenia komendanta opl. domu (bloku domów).
4. Znajdując się w mieszkaniu, nie opuszczaj bez istotnej potrzeby pomieszczenia uszczelnionego lub zabezpieczającego i nie wyglądaj przez okna.
5. W czasie bombardowania pozostawaj blisko ściany (muru) mogącej osłonić cię przed odłamkami bomb, kamieni itp.
6. Zwracaj (powonieniem i wzrokiem) uwagę, czy nie pojawia się w otoczeniu gaz bojowy.
7. Gdy stwierdzisz obecność gazu bojowego, alarmuj okrzykiem „gaz“ znajdujących się najbliżej ciebie.
8. Gdy zauważysz uszkodzenie przewodów gazowych, wodociągowych lub krótkie spięcie przewodów elektrycznych, zawiadom o tym organ bezpieczeństwa domu (bloku domów).

9. Jeśli zostaniesz zraniony, nałóż sobie prowizoryczny opatrunek i udaj się w odpowiedniej chwili do najbliższego punktu rat.-san. albo zawołaj pomocy domowego organu rat.-san.
10. Wykonuj zarządzenia komendanta opl. domu (bloku domów) wydane przez niego osobiście lub za pośrednictwem domowych organów samoobrony.
11. Powierzoną sobie funkcję organu samoobrony wykonuj sumiennie i zachowuj się, jak żołnierz w czasie bitwy.

IV. Z CHWILĄ USŁYSZENIA SYGNAŁÓW ALARMU GAZOWEGO

1. Jeśli nie znajdujesz się w schronie lub pomieszczeniu uszczelnionym, nałóż posiadaną maskę przeciwgazową (prowizoryczny tampon przeciwgazowy).
2. Nie otwieraj drzwi i okien twego pomieszczenia uszczelnionego lub zabezpieczającego, aż do odwołania alarmu gazowego.

3. Nie opuszczaj schronu lub pomieszczenia uszczelnionego bez zezwolenia komendanta opl. domu.
4. Zwracaj uwagę, czy gaz nie przenika do pomieszczenia, w którym się znajdujesz.
5. W razie koniecznej potrzeby nie wychodź ze schronu lub pomieszczenia uszczelnionego bez uprzednio nałożonej maski przeciwgazowej (tamponu przeciwgazowego).
6. Znajdując się z konieczności w terenie otwartym, omijaj zdala plamy chemiczne i przebywaj krótko w terenie skażonym oparami wytwarzającymi się z tych plam.

V. Z CHWILĄ USŁYSZENIA SYGNAŁÓW ALARMU POŻAROWEGO

1. Opuść natychmiast mieszkanie, zabierając niezbędne przedmioty i udaj się na miejsce wskazane przez komendanta opl. domu lub organa bezpieczeństwa samoobrony.

2. Schron opuść dopiero na zarządzenie komendanta opl. domu (bloku domów).
3. Pomagaj organom samoobrony w akcji gaszenia pożaru i w utrzymaniu porządku.
4. Nie przeszkadzaj innym, jeśli twoja pomoc nie jest potrzebna.

VI. PO SKOŃCZONYM NALOCIE I BOMBARDOWANIU

1. Pamiętaj, że alarm lotniczy, gazowy i pożarowy, odwołuje na terenie domu tylko komendant opl. domu (bloku domów) przez swoje organa wykonawcze.
2. Pamiętaj, że do normalnych swych zajęć możesz wrócić dopiero po odwołaniu alarmu lotniczego lub lotniczego i gazowego, jeśli taki był ogłaszany.
3. Nie zbliżaj się do uszkodzonych budynków, grożących zawaleniem.
4. Nie zbliżaj się do miejsc, gdzie znaj-

duje się bomba nierozzerwana (zagłębiona lub niezagłębiona).

5. Jeśli podejrzewasz lub jeśli ci powiedziano, że uległeś skażeniu gazami parzącymi, udaj się jak najprędzej do najbliższego kąpieliska odkażającego.
6. Po odwołaniu alarmu, gdy nieprzyjaciel stosował gazy bojowe, przystąp do czynności związanych z odkażaniem mieszkania, przedmiotów i materiałów. Zwracaj się w razie potrzeby o pomoc do organów bezpieczeństwa samoobrony.
7. Po odwołaniu alarmu napraw jak najprędzej wszelkie uszkodzenia, usuń braki itp. w twoim mieszkaniu i pomieszczeniu uszczelnionym (zabezpieczającym).

VII. ZAWSZE

1. Stosuj się ściśle do zarządzeń władz oraz komendanta opl. domu (bloku domów), kierownika opl. domu, w

którym mieszkasz, oraz do zarządzeń domowych organów samoobrony w czasie całej akcji samoobrony.

2. W razie potrzeby zwracaj się o wszelkie informacje i wskazówki do komendanta opl. domu (bloku domów).

S P I S R Z E C Z Y

Wstęp	3
-----------------	---

ROZDZIAŁ I.

SPOSODY I ŚRODKI NAPADÓW LOTNICZYCH

§ 1. Napady lotnicze	5
§ 2. Środki napadu	5

ROZDZIAŁ II.

OBRONA PRZECIWLOTNICZA I PRZECIW- GAZOWA.

§ 3. Obowiązek przygotowania obrony prze- ciwlotniczej i przeciwgazowej	9
§ 4. Organizacja obrony przeciwlotniczej i przeciwgazowej	10
§ 5. Zasady samoobrony	11
§ 6. Środki obrony przeciwlotniczej i prze- ciwgazowej	11
§ 7. Okresy obrony przeciwlotniczej i prze- ciwgazowej	14

ROZDZIAŁ III.

OKRES PRZYGOTOWAWCZY (W CZASIE POKOJU).

§ 8. Postępowanie w czasie pokoju.	15
--	----

ROZDZIAŁ IV.

OKRES POGOTOWIA OPL.

§ 9. Postępowanie w okresie pogotowia opl.	18
--	----

ROZDZIAŁ V.

W CHWILI ALARMU LOTNICZEGO

§ 10. Zachowanie się na ulicy (na placach, w ogrodach, parkach itp.)	24
---	----

§ 11.	Zachowanie się w mieszkaniu w dzień	25
§ 12.	Zachowanie się w mieszkaniu w nocy	28
§ 13.	Zachowanie się w hotelu, pensjonacie, zajeździe itp.	28
§ 14.	Zachowanie się w kinie, teatrze, na sali koncertowej oraz w restauracji, barze, cukierni	29
§ 15.	Zachowanie się w sklepie, aptece, domu towarowym itp.	30
§ 16.	Zachowanie się w świątyniach	30
§ 17.	Zachowanie się w urzędzie, banku itp.	32
§ 18.	Zachowanie się w szpitalu	32
§ 19.	Zachowanie się w przychodniach lekarskich i kąpieliskach	33
§ 20.	Zachowanie się na stacjach kolejowych, autobusowych, żeglugi i lotniczych.	33
§ 21.	Zachowanie się w tramwaju, autobusie, samochodzie, dorożce itp. pojazdach	35
§ 22.	Zachowanie się osób, kierujących pojazdami mechanicznymi lub konnymi, albo też jadących na rowerach lub konno	36

ROZDZIAŁ VI.

POD CZAS NAPADU LOTNICZEGO

§ 23.	Zachowanie się w schronie (pomieszczeniu zabezpieczającym lub uszczelnionym)	38
§ 24.	Zachowanie się w bramie, na klatkach schodowych, w sieni itp.	40
§ 25.	Zachowanie się na otwartym powietrzu	41

ROZDZIAŁ VII.

PO NAPADZIE LOTNICZYM

§ 26.	Zachowanie się po napadzie lotniczym	46
-------	--------------------------------------	----

STRESZCZENIE NAJWAŻNIEJSZYCH OBOWIĄZKÓW LUDNOŚCI W OPL.

10050/

1